

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:
Львів, Ринок ч. 10, П. пов.
Конто поч. шал. 143.322.
Адреса для телеграм:
«Діло», Львів.
Гол. Редактор приймає від
11—12 год. передполуднем
Рукописи не звертаються.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно: в праву 450 золт.
За границею:
В Америці 1 долар, Франції,
Голландії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 750 ал., Німеччині 750 ал.,
Швейцарії 5 шв. фр., Чехо-
словацкій 30 ч. к., Румунії 150
лей, Болгарії 750 ал., Австрії
750 ал. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 25-41.
Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГЛОШЕНЬ
ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІ-
СТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 сот.

Після наглого суду.

Львів, 27. липня 1928.

Сім днів безперервно, не виключаючи й неділі, тягнулася в найбільшій залі львівського суду при вул. Баторія розправа проти учасників нападу на поштовий уряд ч. 13 при вул. Глибочій. Розправа перед доразовим судом — на основі през. розпорядку з 13. грудня 1927. який продовжує доразове поступовання аж до 8 днів, а есентуальне виконання смертного присуду — до 24 годин від хвили його проголошення.

Сім днів невимовної муки обвинувачених і їх родин. Сім днів страшного вижидання поміж життям і смертю! Сім довгих днів найбільшого напруження нервів серед лави оборонців, серед справоздавців української преси. Бо доразовий суд — то установа, що сама собою родить почуття чогось невисказаного страшного, почуття жаху. Це установа, в якій поняті є стільки саме трагедій, скільки й людського болю і сміху, а передовсім крові...

Ніхто не в силі вчутися в стан душі молодої людини, перед якою щойно отворилося життя, яка стояла на його порозі — і нараз несподівано для себе самої і для всіх, що її знали, опинилася перед нагим судом. Ніхто не збагне ментальності й почувань тих молодих хлопців, що відірвані від ремісничого варстату чи шкільної книжки стають нараз — в обличчя смерті!

А що ж казати про цей дивний процес, в якому накопичено стільки чужостей, стільки непорозумінь, а який все таки вияснив і прояснив так багато!

Зачалося з того, що напередодні процесу появилася у львівській пресі поліційна реляція, як описувала обвинувачених як звичнену, звыродічу молодь, котра виконала напад на пошту, щоб за загарбані гроші «зажити», щоб мати за що гуляти, бавитися, ходити по кінах і т. п. А що про цілу ту справу не можна було до того часу писати нічого під грозою конфіскації і тому, що це була взагалі перша реляція в цій справі, то ціла преса повторила цю реляцію з інформаційною обов'язку, в тому числі й ми. І вже була готова опінія про обвинувачених і їх акт в цілому без виїмки громадянства нашого краю.

Прийшла судово розправа і хоч розбирав її суд наганий, підложе вчинку обвинувачених вияснилося понад уськи сумнів. Правда, свідки поліційні урядовці намагалися і перед судом представити справу у відомому освітленні, але поза голодомому освітленні, але поза головними фразами не могли вони навести абсолютно ніяких наглядних тверджень, ніяких поважних аргументів на підкріплення своїх тез. Бо все, що виявила розправа, весь її хід — були одним доказом на те, що обвинувачені були членами УВО і ділали з її доручення і на її приказ.

Не будемо наводити того ще раз, бож все те подавали ми совісно в часі цілої розправи і наші читачі це знають. Але на отському місці мусять всеж таки направити ту моральну кривду, яку заподіяно обвинуваченим, представляючи їх легкодушними, жадними наживи й забави хлопцями, бо розправа не виявила хочби тім правди в усіх тих і подібних

поліційних реляціях. Навпаки — на розправі показалося, що ці хлопці поводитися чи то у своїх майстрів чи то в школі просто зразково і були слухняними й добрими синами. Зокрема щодо обох засуджених на смерть, то треба зазначити, що і Ординець і Плахтина не маючи батьків, утримували з праці власних рук свої мамині, бідні вдовичі. А це хіба не вказує на те, що обвинувачені ділали з низьких, брудних мотивів і були звичайними грабіжниками...

Можна ставитися дуже негативно до діяльності УВО, а зокрема до втягання нею малолітніх у свої ряди. Можна цю діяльність різко о-

суджувати як шкідливу для нас самих, як погубну для нашої молоді. Але не можна кинути каменем на обвинувачених у щойно переведеному процесі і відсуджувати їх від патріотичних почувань, від ідейності й честі.

Вкінці ще одно. Цей процес характеристичний іще з тої причини, що він цілий був боротьбою за право і закон. Не наша річ про цю справу ширше писати. Ми сподіємося, що її освітлить котрийсь із членів української палестри, яка з таким незвичайним жаром і фаховим знанням увесь час розправи брала в цій боротьбі участь.

Праця „Рідної Школи“ у Львові.

(З наших педагогічних кол.)

Шкільництво УПТ „Рідної Школи“, що мало й за австрійських часів чимале значіння для нації, набрало сили й значіння першорядного чинника в нашому національному житті під Польщею. Змінився тільки в дечому характер шкільної організації: під Австрією наші приватні школи рахувалися з державною субвенцією, під Польщею пішло гасло самовистарцальності! Це останнє — зовсім зрозуміле й доцільне! Нація, що хоче виховувати молодь для своїх цілей, не сміє вдатися собі рук ніякими чужими, тим більше державними субвенціями!

Це гасло самовистарцальності — зовсім доцільне з огляду на школи середні, школи, що мають своє оправдання тільки тоді, коли громадянство їх потребує й хоче оплачувати. Не може знайти найменшого застосування у вселюдному шкільництві, головню по містах, шкільництві потрібному з огляду на інтерес нації, шкільництві необхідному для задержування або й відвоювання українського характеру наших міст!

Оскільки більш необхідними є вселюдні школи „Рідної Школи“ у Львові! Хто знайомий із початком цих шкіл, як то учительству доводилося витягати із сутерен греко-католицькі діти батьків, що не почували себе не то українцями, але не хотіли означити себе за русинів, хто пам'ятає, що з батьками тих вивраних до шкіл „Рідної Школи“ дітей треба було розмовляти по польськи, бо так вони звикли, а діти вже інакше й говорити не вміли, і хто по роках бачить, як діти ставали в школі українськими патріотами й як ті малі діти українцями згодом батьківську хату, то бачив власними очима, як ті зовсім зпольонізовані робітничі родини почали навідуватися до своєї школи й через школу згодом і до читальні, як із зовсім байдужих до українства людей вони через школу й завдяки своїм дітям, вихованим у „Рідній Школі“ стали українськими патріотами, — той розуміє вагу й значіння „Рідної Школи“ у Львові і її піонерів — народнього вчителства!

І ось цю цінну національну працю починає в останньому році гальмувати гасло самовистарцальності! Що-правда, ніхто не поважася б поставити його як засаду у вселюдних школах у Львові, але сама не зовсім складна організація матеріального забезпечення шкіл, що-раз сильніші загрози з боку мірошарних чин-

ників щодо ліквідування окремих шкіл, клас, і звільнення учительських сил, привневолює керманців шкіл відшукувати від батьків і дітей вселюдних шкіл шкільні оплати. Я сам був свідком, як у наслідок задержування свідомства в одній школі з приводу невіривання шкільної оплати одна мати за другою приходила й заявляла, що випишує свою дитину й записує до польської школи.

Можна всяко дивитися на вчинок такої матері. Одно треба зрозуміти: там, де йде боротьба за національну приналежність душі молодого покоління, в додатку серед дуже несприятливих родинних відносин не сміє ставати запорою до відвідування затрачених напіву дітей шкільна оплата! Не вільно нам допускати до того, щоб окремі класи в школах, де безоглядно стягається шкільні оплати, нахолодували по 7 дітей!

Не оплат жадати! Задармо треба вчити! Черевки треба в зимі роздаровувати біднішим, теплу одежку — як не роблять у Львові польські державні школи! У всіх наших містах на західно-українських землях мусить піти якнайзавзятіше змагання за кожну дитячу одиницю! На оплати прийде час тоді, як їх уже й не треба буде! Як потреби молоді задоволюватиме, згідно з вимогами нації, держава! Тепер, коли йде змагання за який чи такий характер міст і коли теперішня держава не тільки дає безплатну науку в своїй школі, але ще польська школа притягає молоді дарунками, чи сміє „Рідна Школа“ побирати шкільні оплати від мешканців сутерен, дуже часто людей зовсім не освідмочених національно? За ніжку ціну!

А що ж робити зі школами, з учительством? Чи може так, як не дехто хоче робити: редукувати школи і класи? Личити по кілька класів під рукою одної учительської сили? Переносити старші (і дорожчі) учительські сили на провінцію, а до Львова приймати молодші, дешевші учительські сили?

На нашу думку — не редукувати школи, але закладати їх шораз більше, не тільки по одній, але по кілька на кожньому передмісті! І подбати, щоб до тих шкіл записалася вся українська молодь! У зв'язку із цим не редукувати класи, але кожну школу розвинути на семикласову! Це наш невідкладний обов'язок, ко-

ли хочемо віданскати український характер Львова! Науку в цих школах треба поставити так, щоб вони, як і досі, гідно й падали конкурували якостево з державними! Отже з одного боку не може бути мови про лущення кількох класів в одних руках, з другого треба жадати, щоб учительство займалося молоддю й до полудня й після полудня (рано навчало — після полудня виховувало й цілий день працювало над національним освідмочуванням молоді!).

А тепер справа учительства — тих учителок, що то в перших роках після нашої катастрофи учили в „Р. Школі“ — за 2 кг. масла місячно — значить тоді, коли державне вчителство було добре забезпечене, вони, ті, що позрікалися державним посад (є й такі!), вчили в „Рідній Школі“ за дармо! Читаєш у „Ділі“ писмо громадянина, який завидає середнім школам 100-проц. платні і не можеш відшукати! Пораб уже нам перестати завидавати одні одніми. І середнє шкільне і вселюдно-шкільне вчителство „Рідної Школи“ мусить бути зрівняне в своїх правах з державним учительством — бо обов'язки воно має й далі мати в десятеро більші! Але навіть при рівних обов'язках мусить бути рівні права! Всі державні вчителі і всі урядовці мають основну платню й 10-15 проц. додатку. Рідношкільне вчителство має що-найвище основну платню! Чому ніхто з державних урядовців, навіть тих, що мають голос у „Рідній Школі“, не зрікаються 25 проц. додатку в користь „Рідної Школи“, але рівночасно всі з них, оскільки мають у „Рідній Школі“ голос, застерігаються проти виплачування того 25 проц. додатку рідношкільному вчителству?

Рідношкільне вчителство, при скріпленій праці, мусить дістати платню таку, яку мають державні вчителі: платня середнєшкільного вчителства мусить знайти покриття в шкільних оплатах, платня вселюдного вчителства мусить знайти свою основу в оподаткуванні громадянства й жертвах! Вселюдне вчителство по містах і головню у Львові виконує велику національну роботу, алеж і нація мусить знайти джерело гідної (не жебрацької!) оплати тієї праці!

А вже в майбутньому зовсім не можна допустити до того, щоб оце вже четвертий тиждень у липні щодня ціла вахла львівського вчителства ходила до канцелярії Головної Управи „Рідної Школи“ довідуватися, чи не прийшли до каси які жертви і чи не дістав би хто з них, що прийдуць у пору, по 5—10 зол. Це ганебна справа! Це пошквлювання людської гідності наших освітніх робітників! Із цим легковаженням людини треба рахуватися!

Видно на рідношкільному полі великі організаційні занедбанія й недомогання. Поїти, які мають середню школу, підсилюють її жертвами і вже не дбають навіть про свої власні родинні школи! А вже на останньому плані стоять львівські вселюдні шкільні центри! Чи треба пригадувати історію „львівських діток“ зперд десяти років? Чи збудується весь наш край, чи збудується, щоб у майбутньому уся наша нація, щоб у майбутньому мати в своїй історії „львівські українські діти“?

А. К.

